

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΑ ΕΠΟΧΗ

Γεώργιος Νούσκαλης*

Δρ. Νομικής-Δικηγόρος

A. Εισαγωγή

Η έλλειψη ρήματος στην παραπάνω πρόταση αποτυπώνει την απορία ή το «απορημένο», ως χαρακτηριστικό της μεταμοντέρνας εποχής, της οποίας η πρόωμη φάση έχει ήδη αρχίσει εδώ και τρεις δεκαετίες τουλάχιστον. Το μεταμοντέρνο απορεί για τον ίδιο του τον εαυτό και η παρούσα εισήγηση σκοπό έχει να παρουσιάσει εν συντομία την εικόνα των Ολυμπιακών Αγώνων (στο εξής «Αγώνες») υπό το πρίσμα αυτό της αβεβαιότητας. Κεντρικός άξονας των σκέψεων που ακολουθούν συνιστά η ένταξη των Αγώνων στην πολιτισμική λογική του ύστερου, ή πολυεθνικού, καπιταλισμού, ο οποίος αποτελεί τη βάση των μεταμοντέρνων χρόνων. Η βάση αυτή γεννά τα εποικοδομήματά της, ένα από τα οποία είναι η πολιτισμική δεσπόζουσα του ύστερου καπιταλισμού, σύμφωνα με την ανάλυση του *F. Jameson*.¹ Φαινόμενα όπως η εμπορευματοποίηση και επαγγελματοποίηση του αθλητισμού, η μονομερής και η υπερβολική, ενίοτε και με χρήση ουσιών, άσκηση των αθλητών, η «λογική» της ρωμαϊκής αρένας εξελίσσονται ποιοτικά, ακολουθώντας την εξέλιξη του ύστερου καπιταλισμού. Τα εποικοδομήματα της ανωτέρω βάσης, η κοινωνία και τα υποσυστήματά της,² ο *οίκος*, η *αγορά* και η *εκκλησία*, κατά την αρχαιολογική τους έννοια,³ υφίστανται έναν συνεχή «εποικισμό» από το οικονομικό σύστημα που βασιζέται στον κεφαλαιοκρατικό τρόπο οργάνωσης της παραγωγής. Η οικονομία της αγοράς εγκολπώνεται πλήρως την κοινωνία, ώστε να μπορούμε να μιλάμε πλέον για την κοινωνία της αγοράς. Η ανωτέρω εξέλιξη οδηγεί με τη σειρά της σε δομική αλλαγή του κοινωνικού φαινομένου του αθλητισμού. Δεν αποτελεί πλέον πραγματική έκφραση της κοινωνίας των πολιτών, αλλά μία ακόμη «αγορά», υπό την σύγχρονη οικονομική της έννοια αυτή τη φορά.

Η λειτουργία των Αγώνων στην αρχαία κοινωνία, ως μία μορφή παιδείας, βρίσκεται σε αντίθεση με την αντίστοιχη στην νεωτερική αλλά και την μετανεωτερική κοινωνία, εάν λάβει κανείς υπόψιν του ότι το μετανεωτερικό είναι η ακραία μορφή του νεωτερικού, σύμφωνα με τον *F. Jameson*.⁴ Οι αρχαίες κοινωνίες, αλλά και οι νεώτερες, τουλάχιστον μέχρι το πρώτο μισό του περασμένου αιώνα, χρησιμοποιούσαν τον πόλεμο ως μέσο ανταγωνισμού και επικράτησης, ενώ οι αντίστοιχες μετανεωτερικές γεννούν τον πόλεμο και τον ανταγωνισμό ως δομικά τους στοιχεία. Στα πλαίσια αυτά εντάσσεται και η λειτουργία των Ολυμπιακών Αγώνων στην μεταμοντέρνα εποχή. Η παρούσα εισήγηση καταρχήν θα ασχοληθεί με την περιγραφή της ανωτέρω λειτουργίας των Αγώνων αλλά και την παρακμή του

---

* **Corresponding Author: George Nouskalis**
Email: nouskalis@panafonet.gr

¹ Βλ. *F. Jameson*, Το μεταμοντέρνο ή η πολιτισμική λογική του ύστερου καπιταλισμού (μετ. Γ. Βάρσος), εκδ. ΝΕΦΕΛΗ, Αθήνα 1999, σ.

² Θεωρούμενα ως λειτουργικά αλληλοεπηρεαζόμενα, σύμφωνα με τη θεωρία του N. Luhmann (βλ. σχετικά *Θ. Γεωργίου*, Η φιλοσοφία ως συστημική θεωρία. Δοκίμια για τον Niklas Luhmann, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003, σ. 40-41)

³ Βλ. *Κ. Καστοριάδη*, Η άνοδος της ασημαντότητας, (μετ. Κ. Κουρεμένος), εκδ. Ύψιλον/Βιβλία, Αθήνα 2000, σ. 271-272

⁴ Βλ. *F. Jameson*, Ο.π.

ολυμπιακού πνεύματος, σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο στη μετανεωτερική παγκοσμιοποιημένη κοινωνία. Στη συνέχεια, θα προτείνει ένα πλαίσιο αδρών γραμμών ανάσχεσης, και ίσως αντίστασης, της κοινωνίας των πολιτών στην ανωτέρω μορφή και λειτουργία των Ολυμπιακών Αγώνων.

B. Η μετάλλαξη του Ολυμπιακού πνεύματος

Κύριο χαρακτηριστικό των Ολυμπιακών Αγώνων στα αρχαία χρόνια θεωρούμε το ότι αποτελούσαν μια γνήσια έκφραση της κοινωνίας των πολιτών, όσο μπορεί ο τελευταίος αυτός σύγχρονος όρος να μεταφερθεί αναλογικά στην εποχή της αρχαίας Αθήνας. Στην εποχή εκείνη οι Αγώνες αποτελούσαν έκφραση του τρίπτυχου παιδεία, γυμναστική, μουσική, στο οποίο περιλαμβάνονταν η άμεση συμμετοχική δημοκρατία, για όσους είχαν την ιδιότητα του πολίτη. Η διάκριση μεταξύ οίκου, αγοράς και εκκλησίας ήταν σαφής και δεν μπορούσε κανείς να διανοηθεί ότι ένας ολυμπιονίκης θα ελάμβανε χρήματα για τη νίκη του. Τόσο η ιδέα του ερασιτεχνικού αθλητισμού όσο και η έννοια της ολυμπιακής εκειχειρίας θεωρούνταν ως έκφραση της πολιτισμικής δομής της αρχαίας κοινωνίας. Παρά τις παραπάνω επισημάνσεις, δεν θα πρέπει να αγνοήσει κανείς ότι εμφανίζονταν σποραδικά και κατά την αρχαιότητα παρεκκλίσεις από το παραπάνω μοντέλο. Ήταν όμως πάντοτε έντονα αποδοκιμαζόμενες και θεωρούνταν παθολογικό φαινόμενο. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από την ενεργή συμμετοχή σε αυτή την κριτική όλων όσων είχαν την ιδιότητα του πολίτη. Το βασικό συμπέρασμα από όλα τα παραπάνω κατατείνει στο να δεχθεί κανείς ότι οι Αγώνες στην αρχαία εποχή συνιστούσαν πρωτίστως τρόπο πολιτικής έκφρασης και συμμετοχής και όχι απλώς μια δραστηριότητα μεταξύ άλλων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με τις ανωτέρω παρατηρήσεις δεν εκφράζουμε ακόμη καμία αξιολόγηση περί του θετικού ή αρνητικού αυτής της κοινωνικής λειτουργίας των Αγώνων. Επιχειρούμε απλώς να εισφέρουμε, σε αδρές γραμμές το υλικό προς σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση.

Καταρχήν, θα πρέπει να αναρωτηθεί κανείς για ποιο λόγο δεν αναβίωσαν οι Αγώνες αμέσως μετά το Διαφωτισμό, ή έστω κατά την εποχή της ύστερης Αναγέννησης στην Ευρώπη, αλλά αυτό έγινε προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Δεν είναι τυχαίο ότι οι πρώτοι Αγώνες μετά Χριστόν διοργανώθηκαν χρονικά στο τέλος της φάσης εδραίωσης της βιομηχανικής επανάστασης. Ήδη υπάρχουν σε αυτή την φάση, εν δυνάμει, όλα εκείνα τα στοιχεία που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη αρχικά του εθνικού και αργότερα, μετά το Β Παγκόσμιο Πόλεμο, του πολυεθνικού, ή μονοπωλιακού καπιταλισμού. Ακόμη και ο όρος «αναβίωση» των Αγώνων υποδηλώνει ότι το φαινόμενο αυτό μάλλον νεκραναστήθηκε παρά συνεχίστηκε. Οπωσδήποτε, η μαζικότητα της κουλτούρας αλλά και της δημοκρατίας, έστω του δυτικού τύπου, αποτελούν στοιχεία που καθιστούν μη συγκρίσιμα μεγέθη τη λειτουργία των Αγώνων στην αρχαία εποχή και την αντίστοιχη μετά την αναβίωσή τους. Εκείνο που στοχεύει να καταδείξει η παρούσα ανάλυση, πάντως, είναι ότι σταδιακά το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων άρχισε να μεταλλάσσεται, από το 1896 και μετά, έως ότου φτάσουμε στην σημερινή εποχή, όπου αποτελεί απλά ένα ψευδεπίγραφο σύνθημα ή ένα «ευχολόγιο». Καταλυτικό ρόλο στην παραπάνω εξέλιξη διαδραμάτισε η ανάπτυξη του καπιταλιστικού τρόπου οργάνωσης της παραγωγής.

Η ανάγκη εύρεσης νέων αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να καλυφτεί η επέκταση του κεφαλαίου, ως δομικού στοιχείου του καπιταλισμού, οδήγησε σταδιακά στην εμπορευματοποίηση οποιουδήποτε μεγέθους μπορούσε να λειτουργήσει ως εμπόρευμα. Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε, όπως ήταν λογικό, από τα αγαθά και τις

υπηρεσίες, αλλά προχώρησε, στη φάση του ύστερου καπιταλισμού που διανύουμε,⁵ σχεδόν σε όλες τις μορφές κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής.⁶ Κυρίαρχο γνώρισμα αυτής της εποχής αποτελεί η διάκριση μεταξύ εχόντων και μη πρόσβαση όχι μόνο σε αγαθά και υπηρεσίες αλλά και στις δυνατότητες συμμετοχής στην, μέσω της πρόσβασης στην πληροφορία,⁷ έστω έμμεση δημοκρατία δυτικού τύπου την οποία βιώνουμε. Εάν στα στοιχεία αυτά προστεθεί η κυριαρχία των ΜΜΕ και η δημιουργία της φαινομενικής πραγματικότητας, τότε μπορεί να κατανοήσει κανείς πολύ καλά ότι η σημερινή κοινωνία υφίσταται έναν πλήρη «εποικισμό» από τον ύστερο καπιταλισμό.

Ο ανωτέρω «εποικισμός» δεν μπορούσε να αφήσει αλώβητο και τον τομέα του αθλητισμού. Η πλήρης εμπορευματοποίηση κάθε αγαθού ή υπηρεσίας που αφορά τους Αγώνες, καθώς και η ακραία επαγγελματοποίηση των αθλητών, αποτέλεσαν πρόσφορα εργαλεία «κατάκτησης» και αυτής της «γωνιάς» της κοινωνίας από τον κεφαλαιοκρατικό τρόπο οργάνωσης. Το γεγονός ότι εμφανίστηκαν και αναπτύχθηκαν, παράλληλα με την ανωτέρω εξέλιξη των επιδόσεων των αθλητών, πολυεθνικές επιχειρήσεις παροχής θεάματος και τεχνολογίας, είναι ίσως ενδεικτικό των ανωτέρω επισημάνσεων. Θα πρέπει, βέβαια, να παρατηρήσει κανείς ότι ο αθλητισμός εν γένει, ως μορφή υπηρεσίας που μπορεί να λειτουργήσει ως αντάλλαγμα με αμοιβή, δηλαδή ως εμπόρευμα, δεν αφορά μόνο τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Η εξέλιξη αυτή απαντάται σε κάθε μορφή αθλητικής εκδήλωσης, τουλάχιστον αυτών που γίνονται με δημόσιο τρόπο, ακόμη και στις λεγόμενες μορφές ερασιτεχνικού αθλητισμού. Οι ρίζες αυτής της εξέλιξης υπήρχαν και στη φάση ανάπτυξης του πρώιμου καπιταλισμού, στις αρχές του περασμένου αιώνα και μετά. Ωστόσο, τώρα φθάσαμε στο στάδιο κορύφωσής τους, η οποία συμβαδίζει με την παράλληλη κατάκτηση και της συνολικής κοινωνίας από τον καπιταλιστικό τρόπο οργάνωσης της οικονομίας, όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια.

Η άμεση εμπλοκή των οικονομικών μεγεθών, των επιχειρήσεων ΜΜΕ αλλά και των τρόπων προβολής των θέσεων των πολιτικών ανδρών, στην δυνατότητα τόσο της ανάδειξης των βουλευτών στο Κοινοβούλιο όσο και των πολιτών, από την πλευρά της πραγματικής δυνατότητας άσκησης των ατομικών τους δικαιωμάτων, συνιστά έναν πρώτο, πρώιμο, τρόπο, διείσδυσης της κεφαλαιοκρατίας στη δημοκρατία. Στη συνέχεια, η ανωτέρω δυνατότητα πρόσβασης λειτούργησε ως μέσο αποκλεισμού σημαντικού τμήματος του πληθυσμού, όχι μόνο από αγαθά και υπηρεσίες αλλά και από τη δυνατότητα συνδιαμόρφωσης των πολιτικών επιλογών της ευρύτερης κοινωνίας. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά της μεταμοντέρνας κοινωνίας δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστο, βέβαια, και τον τομέα του αθλητισμού, ούτε και την κορυφαία του έκφανση, σε παγκόσμιο επίπεδο, ήτοι τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Καταρχήν, οι Αγώνες στην μετανεωτερική εποχή δεν αποτελούν γνήσια έκφραση της κοινωνίας των πολιτών, καθώς η κοινωνία αυτή ούτως ή άλλως χαρακτηρίζεται, συνολικά, ως αδρανής ή έστω πολύ υποτονικά κινούμενη σε επίπεδο πολιτικών εκδηλώσεων και διεκδικήσεων συμμετοχής. Ακόμη όμως κι όταν εμφανίζονται οι διάφοροι κοινωνικοί φορείς, όπως συνδικάτα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώσεις πολιτών, να επιθυμούν την συνδιαμόρφωση του φαινομένου

⁵ Βλ. αναλυτικά, *Κ. Βεργόπουλο*, Παγκοσμιοποίηση, η μεγάλη χίμαιρα, εκδ. Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 1999, σ. 69 επ.

⁶ Βλ. *J. Rifkin*, Η εποχή της πρόσβασης. Η νέα κουλτούρα του υπερκαπιταλισμού, όπου όλη η ζωή είναι μια επί πληρωμή εμπειρία (μετ. Α. Αλαβάνου), εκδ. «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»-Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 2001, σ. 213 επ.

⁷ Βλ. *K. Robins/F. Webster*, Η εποχή του τεχνολογισμού. Από την κοινωνία της πληροφορίας στην εικονική ζωή (μετ. Κ. Μεταξά), εκδ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, Αθήνα 2002, σ. 202-203 επ.

«Ολυμπιακοί Αγώνες», η λειτουργία αυτή χαρακτηρίζεται από έλλειψη συμμετοχής του μεγαλύτερου τμήματος της κοινωνίας αλλά και χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα στις τελικές επιλογές των κρατούντων ελίτ, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών έχουν αναλάβει πλέον οι πολυεθνικές εταιρίες που «αναλαμβάνουν» τους αθλητές και «μεριμνούν» για την άνοδο των επιδόσεών τους, με πολλαπλό όφελος και για τις ίδιες από την άνοδο αυτών των επιδόσεων. Η παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά του ερασιτεχνικού αθλητισμού έχει απωλεσθεί οριστικά στην φάση του ύστερου καπιταλισμού. Δεν θα μπορούσε, βέβαια, να γίνει διαφορετικά, όταν κυριαρχεί παγκοσμίως το μοντέλο του άκρατου νεοφιλελευθερισμού και της επικράτησης του μονεταριστικού κεφαλαίου.⁸ Δεν συζητά, πλέον, κανείς για την λειτουργία των Ολυμπιακών Αγώνων ως έκφραση του αρχαιοελληνικού τρίπτυχου *μουσική, παιδεία, γυμναστική*, παρά μόνο με τη μορφή συνθημάτων και τυπικών εκδηλώσεων, που μάλλον καταδεικνύουν την έλλειψη ουσιαστικής λειτουργίας του τρίπτυχου αυτού. Οι Αγώνες δεν αποτελούν στη συνείδηση των πολιτών, τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, σημαντικό γεγονός συμμετοχικής δημοκρατίας στην κοσμοπολίτικη κοινωνία, παρά άλλο ένα «πανηγύρι» μαζικής και άμορφης κουλτούρας. Η εξέλιξη αυτή αποτελεί λογική συνέπεια της κυριαρχίας της αγοράς επί της κοινωνίας, στην οποία η έννοια του εμπορεύματος λειτουργεί πλέον ως αόρατο εμμενές.⁹

Εκτός από το παραπάνω γεγονός της μη ουσιαστικής συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, ως παράγοντα συνδιαμόρφωσης της λειτουργίας των Αγώνων στη μεταμοντέρνα εποχή, παρατηρείται προς το τέλος του περασμένου αιώνα και μια άλλη εξέλιξη σε πολιτικό επίπεδο, υπό την έννοια του πεδίου της κατοχής και άσκησης των διαφόρων μορφών εξουσίας. Συχνά, οι Αγώνες λειτουργούν ως εργαλείο επίτευξης πολιτικών στόχων επίτευξης ισχύος, όπως για παράδειγμα με το «μποϋκοτάζ» από πλευράς Η.Π.Α. των Αγώνων της Μόσχας του 1980. Ο αγώνας για πολιτική ισχύ, βέβαια, πολλές φορές εκδηλώνεται με την κυριαρχία των πολυεθνικών επιχειρήσεων, οι οποίες όμως έχουν ως κύρια πηγή συμφερόντων τους τις Η.Π.Α ή την Αγγλία. Η παράλληλη αυτή λειτουργία οικονομικής και πολιτικής ισχύος, ακόμη και στο πεδίο των Ολυμπιακών Αγώνων, αναπτύσσεται όλο και περισσότερο με την ταυτόχρονη κυριαρχία της μετανεωτερικής ηγεμονικής, ή κατ' άλλους «αυτοκρατορικής»¹⁰ δύναμης των Η.Π.Α.¹¹ Ταυτόχρονα, οι Αγώνες αποτελούν πολλές φορές αφορμή για να δοκιμαστούν νέα μέτρα καταστολής των ατομικών ελευθεριών, με πρόσχημα την πιθανότητα τρομοκρατικών ενεργειών. Στη συνέχεια, βέβαια, τα μέτρα αυτά καθιερώνονται και, σταδιακά, επεκτείνονται σε όλες τις μορφές κοινωνικών και πολιτικών τρόπων επικοινωνίας.

Η ανωτέρω σταδιακή αποξένωση των Αγώνων ως μορφής συμμετοχικής πολιτικής δημοκρατίας στη μετανεωτερική κοινωνία δεν αποτελεί ξέχωρο φαινόμενο από την γενικότερη έλλειψη ιδεολογιών, ικανών όχι μόνο να επηρεάσουν τα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα αλλά ούτε καν να εμφανιστούν στο κοινωνικό και πολιτικό προσκήνιο. Η πλήρης κυριαρχία της «ιδεολογίας» της αγοράς και ο υποτιθέμενος «μονόδρομος» του νεοφιλελευθερισμού δεν αφήνουν περιθώρια για την ανάπτυξη αντιρρησιών. Παρήγορο φαινόμενο, συνάμα και έκπληξη, αποτέλεσε η ευρεία συμμετοχή, σε παγκόσμιο επίπεδο, στις αντιπολεμικές διαδηλώσεις σχετικά με τον πρόσφατο πόλεμο στο Ιράκ. Η γενικότερη τάση, ωστόσο, είναι η απολιτικοποίηση και η μη ουσιαστική συμμετοχή της συνολικής κοινωνίας των

⁸ Βλ. Κ. Βεργόπουλο, ο.π., σ. 85 επ. και 121 επ.

⁹ Βλ. Κ. Καστοριάδη, ο.π., σ. 157

¹⁰ Βλ. *Hard/Negri*, Αυτοκρατορία, (μετ. Ν. Καλαϊτζή), εκδ. Scripta, Αθήνα 2002, σ. 383 επ.

¹¹ Βλ. Κ. Βεργόπουλο, ο.π., 284 επ.

πολιτών τόσο στη διατύπωση των βασικών ερωτημάτων που αφορούν το παγκόσμιο «χωριό» όσο και την απάντηση σε αυτά. Στα όρια της παρούσας σύντομης εισήγησης θα επιχειρήσουμε στη συνέχεια να διατυπώσουμε ένα πλαίσιο θέσεων απάντησης σε αυτή την «πλημμυρίδα» του εποικισμού της κοινωνίας από τον καπιταλισμό, ως προς το ειδικότερο θέμα των Ολυμπιακών Αγώνων στην μετανεωτερική κοινωνία. Θα πρέπει να σημειωθεί εξ αρχής ότι οι παρακάτω αναφερόμενες προτάσεις μας δεν εντάσσονται σε μια συγκεκριμένη ιδεολογία. Φρονούμε ότι στην μετανεωτερική κοινωνία της πλήρους ανάπτυξης συστημάτων και όχι υποκειμενοκεντρικών εννοιών, όπως εύστοχα παρατηρείται στη διδασκαλία του *N. Luhmann*,¹² ουσιαστική συνεισφορά κοινωνικής αλλαγής αποτελεί όχι η διατύπωση μιας «κοσμοσωτήριας» ιδεολογίας, λιγότερο ή περισσότερο μεταφυσικής ή «θεολογικής», αλλά η διερεύνηση των δυνατοτήτων και των λειτουργικών νοημάτων που μπορεί να προσλάβει η σημερινή κοινωνία, σε όλες τις μορφές οργάνωσής της.

Γ. Ένα πλαίσιο προτάσεων για διαφορετικούς Ολυμπιακούς Αγώνες

Όσο κι αν η πολιτισμική δεσπόζουσα του ύστερου καπιταλισμού εγκολλώνεται κάθε εκδήλωση του «ζωντανού» οργανισμού που λέγεται κοινωνία, και μεταξύ αυτών και των Αγώνων, υπάρχουν περιθώρια, όχι βέβαια για ανατροπή του καπιταλισμού με αφορμή τους Αγώνες, αλλά για την ενίσχυση εκείνων των κοινωνικών κινημάτων και τάσεων που αντιτίθενται στην λαίλαπα του νεοφιλελευθερισμού. Η χώρα μας, μετά από ένα διάστημα πλέον των 100 χρόνων, κατάφερε, ως μια περιοχή που ανήκει στις παρυφές του ύστερου καπιταλισμού, να αναλάβει τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Η οικονομική και πολιτική συγκυρία, από μία πλευρά δεν είναι καθόλου κατάλληλη για μια πιλοτική διοργάνωση άλλου τύπου, που να βασίζεται στη διατύπωση «αντιρρήσεων» έναντι της πλήρους κυριαρχίας της «ιδεολογίας της αγοράς». Η επικράτηση των Η.Π.Α., σε οικονομικό, πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο, παγκοσμίως, είναι γεγονός. Η υποχώρηση των ατομικών δικαιωμάτων, με αφορμή τον «πόλεμο» κατά της τρομοκρατίας, είναι επίσης μια θλιβερή πραγματικότητα. Τρίτον, το γενικότερο πλαίσιο οικονομικής ανασφάλειας και εργασιακής αβεβαιότητας, για το μεγαλύτερο τμήμα της κοινωνίας των πολιτών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ η υπερκέρραση των ορίων της φτώχειας για σημαντικό τμήμα αυτής της κοινωνίας, καθιστούν ακόμη πιο ζοφερή την κατάσταση, για να μην αναφέρουμε τα γνωστά σε όλους στοιχεία για την λιμοκτονία εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον υπόλοιπο πλανήτη.¹³ Από την άλλη πλευρά, όμως, υπάρχουν και ορισμένοι ενθαρρυντικοί παράγοντες για την εκδήλωση πρωτοβουλιών αντίστασης, με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004: Η αναζωπύρωση των αντιπολεμικών και αντιρατσιστικών κινημάτων, με αφορμή τη φρίκη του πολέμου της Γιουγκοσλαβίας και του Ιράκ, η διαπίστωση ότι η τρομοκρατία «γεννιέται» και συντηρείται από τις επιλογές του νεοφιλελευθερισμού, σε συνδυασμό με τα πάγια αντανακλαστικά των Ευρωπαίων πολιτών ενάντια στην εφαρμογή αντιδημοκρατικών επιλογών, προσφέρουν ενδεχομένως σεβαστές πιθανότητες να «ακουστεί» η φωνή της Ελλάδος, με τη μαζική συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και ηγέτη το κοινοβουλευτικό δυναμικό της χώρας μας. Οι προτάσεις μας αφορούν την συνολική οικονομική, κοινωνική και πολιτική λειτουργία των Αγώνων στη μετανεωτερική κοινωνία.

Ως προς το οικονομικό επίπεδο, θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε τα ακόλουθα: Η κατά το δυνατόν μικρότερη, τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και ως

¹² Βλ. *Θ. Γεωργίου*, ο.π., σ. 37 επ. και 44 επ.

¹³ Βλ. *Κ. Βεργόπουλο*, ο.π., σ. 341.

βασική επιλογή, εμπορευματοποίηση των μορφών έκφρασης των Ολυμπιακών Αγώνων θα πρέπει να τεθεί ως σημαία από την πολιτική ηγεσία του τόπου. Η συμμετοχή, κατά το δυνατόν, αθλητών με την υποστήριξη κοινωνικών φορέων και γενικότερα μη κυβερνητικών οργανώσεων και όχι με την «χορηγία» πολυεθνικών επιχειρήσεων, συνιστά επίσης μια άλλη επιλογή σε οικονομικό επίπεδο. Ο περιορισμός της επίδρασης των ΜΜΕ ώστε να καταλήγουν οι Αγώνες ως «πακέτο ψηφιακού πολυθεάματος» θα συνεισφέρει και αυτή στον εν μέρει απεγκλωβισμό της κοινωνίας από την «αγκαλιά» του μορφώματος που λέγεται ύστερος καπιταλισμός. Αντίστοιχα, σε επίπεδο αποφάσεων οργάνωσης και διαχείρισης των εκδηλώσεων που συνδέονται με τους Αγώνες, θα πρέπει να περιοριστεί το φαινόμενο ουσιαστικής «συναπόφασης» των πολυεθνικών επιχειρήσεων στις επιλογές που αφορούν τα ανωτέρω θέματα.

Στο επίπεδο της πολιτικής και κοινωνικής λειτουργίας των Αγώνων, κυρίαρχο άξονα θα πρέπει να αποτελεί η προσπάθεια ένταξης των Αγώνων στην λειτουργία της κοινωνίας των πολιτών, όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ουσιαστική συμμετοχή και συναπόφαση, σε βασικές επιλογές αντιστροφής των Αγώνων από προϊόν του ύστερου καπιταλισμού σε γνήσια δημοκρατική έκφραση της κοινωνίας, των μαζικών κοινωνικών φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων, πανευρωπαϊκού και παγκόσμιου χαρακτήρα. Η σε πραγματικό επίπεδο καλλιέργεια του αρχαιοελληνικού Ολυμπιακού πνεύματος στα σχολεία και στους χώρους πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής των πολιτών, όπως και η μετά τους Αγώνες διοργάνωση «μικρών» Ολυμπιακών Αγώνων, με συμμετοχή παγκόσμιων μη κυβερνητικών οργανώσεων, θα συνεισέφερε προς την παραπάνω κατεύθυνση. Η αποκήρυξη της «αντιτρομολαγνείας» και της πλημμυρίδας των αστυνομικών μέτρων κατά τη διάρκεια των Αγώνων, συνιστούν απαραίτητες επίσης ενέργειες για μια ελπιδοφόρα αρχή αναστροφής του κλίματος των Αγώνων που έχει δημιουργηθεί έως σήμερα.

Δ. Επίλογος

Η παρούσα εισήγηση, φθάνοντας στα σύντομα όρια της, θα θεωρούνταν επιτυχημένη από τον γράφοντα, εάν κατάφερνε, έστω και κατ' ελάχιστο, να εγείρει αμφισβητήσεις και να θέσει αφορμές διαλόγου, όχι μόνο για τη λειτουργία του φαινομένου των Αγώνων στη μετανεωτερική εποχή, αλλά και για την ευρύτερη λειτουργία της κοινωνίας των πολιτών στο ισχύον πλαίσιο οικονομικών και πολιτικο-κοινωνικών συνθηκών. Οι πολύ γενικές γραμμές των ανωτέρω μορφών αντίρρησης στο «ρεύμα» των κρατούντων οικονομικών και πολιτικών ελίτ, δεν μπορούν, βέβαια, να λειτουργήσουν, έστω και μελλοντικά, εάν δεν υπάρχει σαφής πολιτική βούληση αλλά και σθεναρή αντίσταση-συμμετοχή της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών, τόσο στην Ελλάδα όσο και παγκοσμίως. Από όσο είμαι σε θέση να γνωρίζω, η πολιτική ηγεσία της χώρας μας έχει εκφράσει την επιθυμία να διοργανωθούν στην Ελλάδα το 2004 οι «καλύτεροι» Αγώνες. Εάν το ανωτέρω επίθετο σηματοδοτεί και την έναρξη μιας προσπάθειας για μια, ελάχιστη έστω, αντίσταση στην μέχρι τώρα διαφαινόμενη πορεία των Αγώνων στη μετανεωτερική εποχή, δεν μένει παρά να διαπιστωθεί πολύ σύντομα.